

XESCO BOIX

Crònica d'un retrobament

Airy Maragall

XESCO BOIX.

Els temps canvien, però no tant...

«Pau, diversitat i sostenibilitat» són conceptes que ara tots entenem i que, a més, conformen una frase que el Fòrum Barcelona 2004 ha posat de moda. Però també són tres idees que resumeixen el missatge d'en Xesco Boix. I en Xesco va morir el 1984, fa, precisament, 20 anys.

UNA «FAMÍLIA TRAPP» CATALANA

Francesc Boix i Masramon (Barcelona, 1946) és el tercer dels cinc fills d'una família culta, humanista, catalana i religiosa. És el germà del mig i és també l'ànima dels cants de la família. Cantar junts és un costum familiar que practiquen tant en la intimitat com entre amics, que aviat els adjudiquen el sobrenom de «família Trapp».

En Xesco hereta la sensibilitat artística, una bona veu i un amor profund per la terra i per la cultura popular de la seva mare. Xita Masramon i de Ventós és una dona amb arrels a la Garrotxa, que es preocupa perquè els seus fills coneguïn de primera mà les qualitats i la saviesa de la vida rural. Cada estiu la família passa una bona temporada lluny de la ciutat, especialment a la Vall d'En Bas. I és la mare qui transmet a en Xesco les cançons populars de la zona, i d'arreu.

Del pare, en Xesco n'aprèn la passió per les lletres. Josep Maria Boix i Selva, poeta, traductor i editor, omple la casa barcelonina de llibres. I a més, instaura una tradició familiar molt particular: cada

vegada que un dels seus fills fa 14 anys, el regal és un diccionari *Pompeu Fabra*. En Xesco comparteix amb el seu pare tant el gust per la lectura com la fascinació pel llenguatge. A tots dos els apassiona molt especialment la recerca i l'estudi del vocabulari.

I a banda del coneixement profund de la cultura catalana, la pròpia, en Xesco recull dels seus pares un altre valor important: l'interès i el respecte per altres cultures.

PETE SEEGER, UN MODEL A SEGUIR

El 1963, en Xesco obté una beca per anar als Estats Units a fer el PREU (Pre Universitari). A Los Àngeles, Califòrnia, comparteix l'experiència amb altres estudiants d'arreu del món. I també viu, en

primera persona, l'explosió del moviment *hippy*. Descobreix idees noves, escolta músiques diferents i veu altres possibilitats de vida. En contrast amb l'Espanya i l'Europa fosques, porugues i cíniques del moment, en Xesco es troba a gust en la cultura idealista, fresca i sense complexos dels Estats Units. Sempre més s'hi mantindrà en contacte i hi tornarà sovint.

La troballa més important que en Xesco fa als EUA és Pete Seeger, un cantant folk que, malgrat haver patit represàlies del Comitè d'Activitats Antiamericanes, creat pel senador McCarthy als anys 50, i haver estat boicotejat pels mitjans de comunicació en la dècada dels 60, reapareix com una de les grans figures del grup de cantautors que abanderaren l'onada progressista i pacifista.

Xesco Boix troba en Pete Seeger un referent ideològic i

musical. Seeger, fill de músics, havia fet les seves primeres passes musicals de la mà d'Alan Lomax, un musicòleg especialitzat en l'estudi de la cançó popular als Estats Units. Junts elaboren una investigació profunda del folklore i en fan una recopilació extensa que deixen gravada.

L'interès per la música popular i la recerca rigorosa són dos valors que a en Xesco li vénen de família. L'admiració per la tasca de Pete Seeger els reafirma.

UNA LLIBRETA SOBRE RODES

L'aportació de Xesco Boix ha estat fonamental per a la recuperació del folklore català, que després del franquisme havia quedat només en la memòria oral.

En bicicleta, en una Lambretta, en un Dos Cavalls o en una furgoneta, al llarg de la seva vida en Xesco recorre el país pam a pam. Allà on va aprèn músiques, cançons, llegendes, contes i expressions populars que anota es-

crupolosament en una llibreta i que després anirà publicant en una quantitat infinita de cançons...

S'interessa també, i molt, per altres folklores. Viatja per tot el territori espanyol i per Europa recollint informació, connectant amb altres folkloristes i fent actuacions arreu: Andalusia, Castella, França, Itàlia, Països Baixos...

A en Xesco li agrada també «intercanviar» cançons. A la vegada que exporta el folklore propi, aprèn noves cançons i contes que sovint tradueix al català. Per a aquesta feina

Xesco Boix cantant al carrer.

té un bon col·laborador, el seu germà petit, el Joan Boix.

UNA ÀNIMA LLIURE QUE ANIMA ELS GRUPS

A finals dels anys 60, tant en Joan com en Xesco, bons coneixedors de la música nord-americana, participen molt activament al Grup de Folk.

És en aquest moment que Xesco Boix publica els seus primers discos *Espirituals negres*, junt amb Jaume Arnella, i *Bella ciao*, tots dos editats per Als 4 Vents. També participa en alguns dels discs que publica el Grup de Folk i en el primer Festival Folk que s'organitza al Parc de la Ciutadella de Barcelona.

El Grup de Folk continua el seu camí, però en Xesco n'agafa un altre. En Xesco té un caràcter engrescador i una personalitat que fascina, i això el converteix en l'ànima de grups i projectes. Però a la vegada, cada cop que posa en dansa sigui un grup, sigui un projecte, la seva ànima lliure l'empeny a seguir camí sol. Fins que s'atura en el següent.

Així, entre infinites iniciatives, cal destacar la participació de Xesco Boix en projectes com Ara va de bo, Sac de Cançons, Enllaç i Cinc dits d'una mà.

Però hi ha una cosa que en Xesco no abandona mai: les actuacions al carrer. Ho fa convençut que és important que el músic toqui a prop de la gent i que la gent tingui la música a l'abast: al carrer, a les places, al metro..., a Barcelona, als pobles, a París o a Nova York.

Aquesta manera d'entendre la música com una arma per lluitar contra la grisor i la uniformitat, o com una eina per construir un món millor, és una idea molt present en la persona i l'obra de Xesco Boix. I, una altra vegada, és una idea reforçada per la seva admiració vers Pete Seeger.

UN MOTOR PER AL XESCO, ELS NENS

I encara hi ha una darrera cosa que en Xesco admira, aprèn i aplica seguint el mestratge de Seeger: la dedicació als nens. És una aposta carregada d'idealisme i esperança, basada en dos valors fonamentals. D'una banda, en el convenciment que els nens no són ciutadans del futur, sinó que ja ho són de ple dret i es mereixen ser tractats de tu a tu; de l'altra, en la certesa que l'educació és la clau que obre la porta a un món més just, habitat per uns ciutadans més lliures.

En Xesco es llicencia en Pedagogia. I la seva primera experiència professional, a primers dels anys 70, la du a terme en una escola per a nens amb discapacitats mentals, de la mà de la psicopedagoga Maria Teresa Fort —una amiga de la família Boix, que coneix en Xesco des de ben petit i que sap del seu interès per la música.

La Teresa li demana que assisteixi al centre per treballar amb aquests nens, i l'experiència resulta reveladora. En Xesco demostra una gran sensibilitat i capacitat per relacionar-se amb els alumnes. I l'esforç que ha de fer per arribar a comunicar-se amb ells es converteix en un aprenentatge molt important per a en Xesco.

Els bons resultats que aconseguix l'animen a continuar per aquest camí i, poc a poc, va teixint un mètode per comunicar-se amb els nens. És un mètode amb el qual els transmet el llegat popular del país i a la vegada els inculca valors com l'exercici de la pau, el respecte per la diversitat i la consciència ecologista. Però, sobretot, amb en Xesco els nens aprenen a divertir-se.

Xesco Boix es converteix en el pioner i el gran referent de l'animació infantil, a Catalunya i a Espanya.

Actua a les escoles i a trobades infantils, col·labora habitualment amb el moviment de renovació pedagògica que representa l'Associació de Mestres Rosa Sensat i participa en programes per a nens, tant de radio com de televisió.

Grup de folk.

Grava més de 30 discos i també publica alguns cançoners: *Bont vent bé* (Editorial Oidà, 1974), *L'arbre generós* (publicat i editat per ell mateix), *Galing – Galong* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1981), *Lireta – Liraina* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1983) i *Cinc dits d'una mà* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984).

Els llibres són importants per a en Xesco, i la lectura és un altre dels valors que escampa per allà on va. I ho fa, a més, exercint de lector convençut. Sovint actua, senzillament, a canvi d'un llibre. La seva biblioteca particular s'omple de llibres regalats pels nens de les escoles que visita.

També anima els nens a escriure. A tots els deixa la seva adreça perquè li escriguin cartes. I si ho fan, les contesta totes. Afegint-hi, sempre, la seva particular signatura.

UN MISSATGE PER A TOTS ELS TEMPS

El reconeixement a la tasca d'en Xesco va fer-se evident en un gran acte d'homenatge que es va produir, gairebé espontàniament, l'estiu de 1984 en saber-se la notícia de la seva mort. Nens i pares, mestres i animadors infantils, es van reunir al Parc de la Ciutadella de Barcelona per recordar-lo fent una festa plena de música i jocs, que també ha quedat enregistrada en el disc *Homenatge a Xesco Boix*. Tant la festa a la Ciutadella com el disc van

recollir l'esperit i el missatge d'en Xesco, que, malauradament en el món en què vivim, encara és necessari. Però, afortunadament, tenim el seu record i els seus discos per continuar fent camí.

DISCOGRAFIA SELECCIONADA

- Ara va de bo* (TIC Productora, 1971)
- Uni, dori. Ara Va De Bo I* (Als 4 Vents, 1971)
- Cavallet de cartró. Ara Va De Bo II* (Als 4 Vents, 1972)
- Pere Poma. Ara Va De Bo III* (Als 4 Vents, 1973)
- El gripau blau. Ara Va De Bo IV* (Als 4 Vents, 1974)
- Bon vent i barca nova* (Als 4 Vents, 1976)
- Cançons folk. Xesco Boix i Jordi Pujol* (Terra Nostra)
- Sopa de pedres* (Als 4 Vents, 1976)
- La flor romanial* (Als 4 Vents, 1976)
- Salta miralta* (Apolo Records, 1977)
- Bon vent i que duri* (Apolo Records, 1978)
- Bon vent ve* (Apolo Records, 1978)
- Bon vent se'n va* (Apolo Records, 1978)
- 5 formigues fan + que 4 elefants* (Zafiro, 1978)
- Potser sí, potser no* (Editorial Casals, 1978)
- Rondalla ve, mentida explica* (Apolo Records, 1980)
- La volta al món en 12 cançons* (Hyma, 1980)
- El flautista d'Hamelin* (Auvi, 1981)
- Cantant, cantant les penes se'n van* (Auvi, 1981)
- Els contes de l'avi* (Hyma, 1981)
- Caga tió* (Promos, 1981)
- Tanca la tele, tanoca!* (Claret, 1982)
- 1, 2, 3, salta pagès* (La Granota, 1983)
- Som de pas. Cinc dits d'una mà* (Audiovisuals de Sarrià. Col·lecció La Granota, 1985)